

РЕШЕНИЕ

№ 5621

гр. София, 03.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ ГРАДСКИ СЪД, ВЪЗЗ. IV-A СЪСТАВ, в публично заседание на шестнадесети октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Стела Кацарова

Членове: Йоана М. Генжова
Виктория Мингова

при участието на секретаря Нина Св. Гърманлиева
като разгледа докладваното от Йоана М. Генжова Въззивно гражданско дело
№ 20221100506095 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл. 258 и сл. от ГПК.

С решение №3133/08.04.2022г., постановено по гр.д. №50659/2021г. по описа на СРС, 157 състав, е признато за установено по предявления от Р. М. Р. срещу „С.К.“ ООД евентуален иск с правно основание чл.26, ал.1 пр. 3 от ЗЗД, че клаузата на чл.3.10 от договор за паричен заем №395237/04.02.2020г. и клаузата на чл.31, ал.1 и чл.31, ал.5 от общите условия към договора са нищожни като сключени при липса на основание. С решението са отхвърлени предявените от Р. М. Р. срещу „С.К.“ ООД главни установителни иски с правно основание чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД във вр. с чл.22, вр. чл.11, ал.1, т.20 от ЗПК, чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД, вр. чл.22 във вр. с чл.11, ал.1, т.9 от ЗПК, чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД във вр. с чл.10, ал.1 от ЗПК, чл.26, ал.1, предл.3 от ЗЗД за прогласяване нищожност на договор за паричен заем №395237/04.02.2020г. и евентуални иски с правно основание чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД за прогласяване нищожност на клаузите на чл.31, ал.2, чл.31, ал.3 и чл.31, ал.4 от ОУ. Осъдено е „С.К.“ ООД да заплати на Р. М. Р. на основание чл.78, ал.1 от ЗЗД сумата от 225 лева – възнаграждение за вещо лице и държавна такса. Осъдено е „С.К.“ ООД да заплати на адвокат Д. Л. Ф. на основание чл.38, ал.2 от ЗА сумата от 300 лева – възнаграждение за

процесуално представителство на ищеца.

Постъпила е въззивна жалба от ищеца Р. М. Р., чрез пълномощника адв. Д. Ф., срещу решението, в частта, с която са отхвърлени главният иск за прогласяване нищожността на договора за паричен заем, както и исковите за прогласяване на нищожността на клаузите на чл.31, ал.2, ал.3 и ал.4 от общите условия. Излагат се доводи, че макар първоинстанционният съд да е достигнал до извод, че таксата по чл.3.10 от договора за експресно разглеждане не е включена в посочения в договора ГПР и че последният не съответства на действително прилагания от кредитора, незаконосъобразно били приложени правните последици на чл.19, ал.6 от ЗПК, вместо правните последици по чл.21 във вр. с чл.22 и чл.23 от ЗПК. Посочва, че съобразно практиката на СЕС обявяването на нищожността на цялата кредитна сделка заради неправилно разписания ГПР съставлява пропорционална мярка. Следвало да се приеме, че при заблуждаващо посочване на приложимия в правоотношението ГПР, нормите на чл.19, ал.4, ал.5 и ал.6 от ЗПК не осъществяват изискванията на чл.23 от Директива 2008/48, тъй като при прилагането на последиците им доставчиците на кредитен ресурс няма да бъдат възпрени от сключване на договори, с които да нарушават изискванията за вярно и неподвеждащо разписване на ГПР, с оглед гарантираната им печалба, която ще реализират въпреки незаконосъобразното уговаряне на условията по договорите за кредит. Посочването в договора на по-нисък от действителния ГПР представлявало невярна информация и следвало да се окачества като нелоялна и по-конкретно заблуждаваща търговска практика. Поддържа, че при установена цялостна нищожност на договора нормата на чл.19, ал.6 от ЗПК не може да бъде приложена. Поради това поддържа, че процесният договор за заем е недействителен на основание чл.22 от ЗПК във вр. с чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК. Незаконосъобразен бил изводът на първоинстанционния съд, че кредиторът няма задължение да запише в договора всички компоненти, формиращи ГПР. В случая липсвала яснота относно обстоятелствата по чл.19, ал.1 посочен бил лихвен процент по заема, но не било изяснено как стойността на лихвата се съотнася към ГПР по договора. От съдържанието на договора не можело да се направи извод за това кои точно разходи се заплащат и по какъв начин е формиран посочения в договора ГПР в размер на 48,63%. Неправилен бил и изводът на първоинстанционния съд, че уговореният в договора лихвен процент от 40,05% при срок на договора от около един месец не надхвърля трикратния размер на законната лихва, за която съдът служебно установил, че е в размер на 10% годишно. В приложимата практика на ВКС не било направено разграничение за

какъв срок се погасява кредита. Посочва, че при съпоставка с нормата на чл.33 от ЗПК би се достигнало до това, че неизрядният длъжник ще дължи на основание чл.33 от ГПК в пъти по-ниска лихва от реално и точно изпълняващия кредитополучател. Поради това счита, че уговорената с процесния договор възнаградителна лихва не отговаря на изискванията за справедливост, тъй като създава значително неравновесие на насрещните престации. Поддържа всички изложени в исковата молба документи за нищожност на договора и клаузи от него. С клаузите на ал.2, ал.3 и ал.4 на чл.31 от общите условия било уговорено заблуждаващо и привидно престиране на услуга за действие, което е типично за предоставяната престация по бързите кредити и именно срещу тази услуга и в нарушение на разпоредбата на чл.10а, ал.2 от ЗПК за кредитора възниква правото да изисква от потребителя заплащането на такса. Поради изложеното моли решението да бъде отменено в обжалваната част и да бъдат уважени предявените искове. Претендира разноски.

В срока по чл.263, ал.1 от ГПК е постъпил писмен отговор на въззивната жалба от насрещната страна „С.К.“ ЕООД, чрез пълномощника юрисконсулт Я.П.. Излагат се доводи, че жалбата е неоснователна и е направено искане за потвърждаване на обжалваното решение. Поддържа, че разпоредбата на чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК не изисква в договора за кредит изрично да е поместен математическият алгоритъм, по който се изчислява ГПР, тъй като имало нормативно установени две математически формули за изчисляването му, които единствено можело да се прилагат за изчислението на ГПР. От заключението на ССЧЕ се установило, че ГПР, посочен в договора за заем е изчислен, съгласно формулата в Приложение №1 на ЗПК. Всички компоненти, съгласно посочената формула били посочени в чл.3 на договора и погасителния план. Поради това потребителят можел да направи преценка за икономическите последици от сключването на процесния договор за заем. Размерът на лихвения процент бил фиксиран и с ясно изразена стойност към момента на подписване на договора, като същият не подлежал на промяна, а за потребителя била налице яснота и сигурност в размера на поетото задължение още към момента на сключването на договора. Посоченото се отнасяло и до клаузата, определяща размера на ГПР по договора. В случая таксата за експресно обслужване не се отнасяла до услуга, задължителна за сключването на договора за кредит, поради което не попадала в обхвата на §1, т.1 от ДР на ЗПК. Ясно били посочени в договора параметрите на главницата, възнаградителната лихва, както и размерът на дължимата такса за допълнителна услуга, и не била налице никаква подвеждаща информация, която

може да въведе потребителя в заблуждение или да повлияе на решенията дали да сключи или не договора. Съгласно практиката на СЕС националните юрисдикции трябвало да вземат предвид възприятието на средния потребител, който е относително осведомен и в разумни граници наблюдателен и съобразителен. В случая подробната уредба на стъпките на кандидатстване, одобрение и сключването на договор за заем, както и спазването на императивните изисквания на закона, предпазвали средния потребител от изпадане в заблуждение. Поради това моли обжалваното решение да бъде потвърдено като правилно.

Съдът, като обсъди доводите на страните относно атакувания съдебен акт и събраните по делото доказателства, достигна до следните фактически и правни изводи:

Жалбата е подадена в срок, от легитимирана страна, срещу подлежащ на обжалване съдебен акт, и е процесуално допустима, а разгледана по същество е основателна.

Съгласно разпоредбата на чл. 269 ГПК въззивният съд се произнася служебно по валидността на решението, а по допустимостта – в обжалваната му част, като по останалите въпроси е ограничен от посоченото в жалбата с изключение на случаите, когато следва да приложи императивна материалноправна норма, както и когато следи служебно за интереса на някоя от страните – т. 1 от ТР № 1/09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС.

Постановеното решение е валидно и допустимо.

Не е спорно между страните по делото, че между тях е сключен договор за паричен заем №395237/04.02.2020г. в размер на 300 лева, при фиксиран годишен лихвен процент в размер на 40,05% и ГПР в размер на 48,63%, като съгласно чл.3.10 от приложимите към договора общи условия кредитополучателят дължи такса за експресно разглеждане в размер на 160,98 лева.

Предвидената в общите условия такса за експресно разглеждане е в противоречие с разпоредбата на чл. 10а, ал. 2 ЗПК, която изрично забранява на кредитора да събира от потребителя такси за действия, свързани с усвояване и управление на кредита, какъвто именно е характерът посочената такса. Така уговорената такса влиза в противоречие и с предвиденото в чл.16 от ЗПК изискване към доставчика на финансова услуга да оцени сам платежоспособността на потребителя и да предложи добросъвестно цена за ползване, съответна на получените гаранции.

Въззивната инстанция намира, че посочената такса представлява разход по

кредита, който неправилно не е бил включен като такъв в ГПР по договора за потребителски кредит. Съгласно §1, т.1 от ЗПК към общия разход по кредита за потребителя се включват и всички видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, когато сключването на договора за услугата е задължително условие за получаване на кредита.

В случая получаването на кредита при предлаганите условия включва заплащането на такса за експресно разглеждане. Невключването на таксата за бързо разглеждане в ГПР представлява заблуждаваща търговска практика по смисъла на чл.68д, ал.1 от ЗЗП и като краен резултат не позволява на кредитополучателя да прецени реалните икономически последици от сключването на договора, което означава, че клаузата относно нейната дължимост е неравноправна и по смисъла на чл.143, ал.2, т.19 от ЗЗП.

Следователно таксата за експресно разглеждане се явява разход по кредита и е следвало да бъде включена в ГПР. Като не е сторено това, потребителят е бил въведен в заблуждение относно действителния размер на сумата, която следва да плати по договора, и реалните разходи по кредита, които ще направи – нарушение на чл.10, ал.1 и чл.11, ал.1, т.10 от ЗПК. Така уговорената такса по същество има за цел да увеличи размера на възнаградителната лихва по договора за кредит, като по този начин се цели заобикаляне на императивната разпоредба на чл. 19, ал. 4 ЗПК, според която годишният процент на разходите не може да бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България.

При това положение се налага извод, че договорът за потребителски кредит не отговаря на изискванията на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, тъй като в него липсва действителният процент на ГПР. Текстът на посочената норма не следва да се възприема буквално, а именно – при посочен, макар и неправилно определен ГПР, да се приема, че е изпълнено изискването на закона за съдържание на договора. Годишният процент на разходите е част от същественото съдържание на договора за потребителски кредит, въведено от законодателя с оглед необходимостта за потребителя да съществува яснота относно крайната цена на договора и икономическите последици от него, за да може да съпоставя отделните кредитни продукти и да направи своя информиран избор. След като в договора не е посочен ГПР при съобразяване на всички участващи при формирането му елементи, което

води до неяснота за потребителя относно неговия размер, не може да се приеме, че е спазена нормата на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. Последницата, свързана с неспазване изискването на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, е уредена в нормата на чл. 22 ЗПК, която предвижда, че когато не са спазени изискванията на чл. 10, ал. 1, чл. 11, ал. 1, т. 7 - 12 и 20 и ал. 2 и чл. 12, ал. 1, т. 7 - 9, договорът за потребителски кредит е недействителен.

На следващо място въззивната инстанция намира, че клаузата в процесния договор относно уговорената възнаградителна лихва е нищожна на основание чл. 26, ал. 1 от ЗЗД поради противоречие с добрите нрави. В трайно установената практика на ВКС (в този смисъл Определение № 901 от 10.07.2015 г. по гр. д. № 6295/2014 г., г. к., IV г. о. на ВКС, Решение № 1270 от 09.01.2009 г. по гр. д. № 5093/2007 г., г. к., II г. о. на ВКС и Решение № 906 от 30.12.2004 г. по гр. д. № 1106/2003 г., II г. о. на ВКС) е възприето становището, че няма пречка страните по договор да уговорят заплащане на възнаградителна лихва над размера на законната лихва. Съгласно чл. 9 от ЗЗД, страните могат свободно да определят съдържанието на договора, доколкото то не противоречи на повелителните норми на закона и добрите нрави. В цитираните по-горе съдебни актове е прието, че максималният размер на договорната лихва (била възнаградителна или за забава) е ограничен винаги от втората хипотеза на чл. 9, касаеща добрите нрави. Така, според ВКС, за противоречащи на добрите нрави се считат сделки, с които неравноправно се третират икономически слаби участници в оборота, използва се недостиг на материални средства на един субект за облагодетелстване на друг и пр. Прието е, че противно на добрите нрави е да се уговаря възнаградителна лихва, надвишаваща трикратния размер на законната лихва, а за обезпечени кредити – двукратния размер на законната лихва. В случая договорената възнаградителна лихва е в размер 40,05% и надвишава трикратния размер на законната лихва, поради което противоречи на добрите нрави и се явява нищожна.

Съгласно разпоредбата на чл. 26, ал. 4 ЗЗД нищожността на отделните части от договора не води до нищожност на договора, когато те могат да бъдат заместени по право от повелителните норми на договора или когато може да се предположи, че сделката би била сключена и без недействителните ѝ части. В случая, размерът на договорната възнаградителна лихва не би могъл да се замести от повелителните норми на закона, нито би могло да се приеме, че договорът би могъл да бъде сключен без уговорена договорна възнаградителна лихва, с оглед възмездния характер на договора за потребителски кредит и обстоятелството, че наличието на клаузи за договорен лихвен процент по кредита и ГПР е въведено

като изрично изискване на закона – чл. 11, ал. 1, т. 9 и 10 ЗПК. Клаузата за възнаградителната лихва по договор за кредит е съществен елемент от него, защото урежда възнаграждението за кредитодателя. Премахването изцяло на клаузата за определяне на възнаградителната лихва по договора за потребителски кредит би променило възмездния му характер, поради което и извод, че такъв договор би се сключил и без да е уговорено такова възнаграждение не може да се обоснове. Този извод се налага при съобразяване на събраните доказателства по делото, от които се установява, че кредитодателят е търговец, който по занятие предоставя кредити, тоест целта на договора за кредитодателя е печалба. Съгласението за възнаградителна лихва по договор не може да бъде заместено от норми на закона, защото такива не са въведени от законодателя, включително и на основание на разпоредбата на чл. 10, ал. 2 от ЗЗД. Поради изложеното съдът приема, че нищожността на клаузата от договора, уговарящ размер на възнаградителната лихва, води до нищожност на договора в неговата цялост.

Поради изложеното първоинстанционното решение следва да бъде отменено изцяло и да бъде постановено друго, с което предявеният иск за прогласяване нищожността на процесния договор за паричен заем №395237/04.02.2020г. да бъде уважен.

Предвид извода за основателност на предявения главен иск, не подлежат на разглеждане предявените евентуални искове за прогласяване нищожността на клаузи от договора за кредит и приложимите към него общи условия.

При този изход на спора в полза на ищеца следва да бъдат присъдени направените по делото разноски за първоинстанционното производство в размер на 225 лева за държавна такса и възнаграждение за вещо лице, както и 25 лева – държавна такса за въззивното производство. На адв. Д. Ф. следва да бъде присъдено адвокатско възнаграждение в размер на 300 лева за предоставена на ищеца безплатна правна помощ за първоинстанционното производство на основание чл.38, ал.2 от ЗА, както и адвокатско възнаграждение в размер на 300 лева за предоставена на въззивника безплатна правна помощ във въззивното производство.

По изложените мотиви, Софийски градски съд, ГО, IV-A въззивен състав

РЕШИ:

ОТМЕНЯ изцяло решение №3133/08.04.2022г., постановено по гр.д. №50659/2021г. по описа на СРС, 157 състав, вместо което **ПОСТАНОВЯВА:**

ПРОГЛАСЯВА НИЩОЖНОСТТА по иск с правно основание чл.26, ал.1, пр.1 от ЗЗД, предявен от Р. М. Р., ЕГН *****, с адрес гр. София, ж.к. „*****“, бл.*****, срещу „С.К.“ ООД, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление гр. София, ул. „*****“ на сключения между страните договор за паричен заем №395237/04.02.2020г., поради противоречие със закона.

ОСЪЖДА „С.К.“ ООД, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление гр. София, ул. „*****“ да заплати на Р. М. Р., ЕГН *****, с адрес гр. София, ж.к. „*****“, бл.*****, разноски за първоинстанционното производство в размер на 225 лева, както и разноски за въззивното производство в размер на 25 лева.

ОСЪЖДА на основание чл.38, ал.2 от ЗА „С.К.“ ООД, ЕИК *****, със седалище и адрес на управление гр. София, ул. „*****“ да заплати на адв. Д. Л. Ф. с адрес гр. София, ул. „*****“ адвокатско възнаграждение в размер на 600 лева за предоставена безплатна правна помощ на Р. М. Р. в първоинстанционното и въззивното производство.

Решението не подлежи на касационно обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____